

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 25. října 2018¹

Věc C-469/17

**Funke Medien NRW GmbH
proti
Bundesrepublik Deutschland**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Autorské právo a práva s ním související – Právo na rozmnožování díla –
Právo na sdělování děl veřejnosti a právo na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti –
Výjimky a omezení – Způsob provedení členskými státy – Posouzení s ohledem na základní práva –
Taxativní povaha“

Úvod

1. „Na západní frontě klid,“ zní asi nejznámější vojenské hlášení v dějinách literatury. Vzhledem k tomu, že tato věta je obsažena ve stejnojmenném románu Ericha Marii Remarqua², podléhala samozřejmě, jako celé zmíněné dílo, ochraně podle autorského práva. V projednávané věci byla Soudnímu dvoru položena složitější otázka: může být vojenská zpráva, nikoli smyšlená, ale zcela reálná, předmětem ochrany podle autorského práva harmonizovaného v unijním právu, stejně jako jiná literární díla?

2. Zmíněná otázka s sebou nese dva problémy: zaprvé, odpovídá taková zpráva požadavkům, které musí splňovat určitý text, aby mohl být považován za dílo způsobilé k ochraně podle autorského práva, vyplývajícím jak ze samotné povahy autorského práva, tak z judikatury Soudního dvora? Zadruhé, musí být pro účely omezení, případně vyloučení takové ochrany zohledněny i jiné faktory, zejména svoboda projevu zaručená Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“)? Podle mého názoru je nutné obě výše uvedené otázky zodpovědět, aby bylo možné poskytnout předkládajícímu soudu užitečnou odpověď.

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – Remarque, E. M., Im Westen nichts Neues, Propyläen Verlag, Berlin, 1929; překlad do češtiny: Mathesius, B., Melantrich, Praha, 1929.

Právní rámec

Unijní právo

3. Článek 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti³ stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmkoliv prostředky a v jakékoliv formě, vcelku nebo po částech:

a) pro autory v případě jejich děl;

[...]“

4. Článek 3 odst. 1 zmíněné směrnice stanoví:

„Členské státy poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí.“

5. Článek 5 odst. 3 písm. c a d) téže směrnice stanoví:

„Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práv podle článků 2 a 3 v těchto případech:

[...]

c) rozmnožování tiskem, sdělování veřejnosti nebo zpřístupňování zveřejněných článků o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských tématech nebo vysílaných děl nebo jiných předmětů ochrany stejné povahy v případech, kdy takové užití není výslovně vyhrazeno a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, nebo užití děl nebo jiných předmětů ochrany ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu opodstatněném informativním účelem a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, je-li to možné;

d) citáty pro takové účely, jako je kritika nebo recenze, za předpokladu, že se vztahují k dílu nebo jinému předmětu ochrany, které již byly oprávněným způsobem zpřístupněny veřejnosti, že uvádějí zdroj včetně jména autora, je-li to možné, a že jejich užití je v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem;

[...]“

Německé právo

6. Směrnice 2001/29 byla provedena do německého práva zákonem Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (zákon o autorském právu a právech s ním souvisejících) ze dne 9. září 1965 (dále jen „UrhG“). V § 2 zmíněného zákona jsou vyjmenovány jednotlivé kategorie chráněných děl. Podle § 2 odst. 2:

„Dílem ve smyslu tohoto zákona jsou pouze výsledky vlastní duševní činnosti určité osoby“.

³ – Úř. věst. 2001, L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01 s. 230.

7. Pokud jde o ochranu úředních textů, § 5 téhož zákona stanoví:

„1. Zákony, vyhlášky, nařízení či úřední stanoviska a rozhodnutí a odůvodnění takových rozhodnutí nejsou chráněny autorským právem.

2. Autorským právem nejsou chráněny ani jiné úřední texty, které byly v zájmu státní správy sděleny veřejnosti pro informační účely; použijí se však přiměřeně ustanovení § 62 odst. 1 až 3 a § 63 odst. 1 a 2 o zákazu změn díla a označení zdroje.

[...]“

8. Práva autorů na rozmnožování a právo na sdělování děl veřejnosti jsou chráněna podle § 15 odst. 1 a 2 UrhG, přičemž v § 50 a 51 téhož zákona jsou stanoveny výjimky pro zpravodajství týkající se aktuálních událostí a citace.

Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

9. Odpůrkyně v původním řízení, Bundesrepublik Deutschland (Spolková republika Německo), vypracovává každý týden situační zprávu o nasazení vojáků Bundeswehru (spolková armáda, Německo) v zahraničí a o vývoji v oblasti jejich nasazení. Tyto zprávy jsou zasílány pod označením „Unterrichtung des Parlaments“ (informace pro Parlament, dále jen „UdP“) vybraným poslancům Bundestagu (Spolkový sněm, Německo), příslušným odborům Bundesministerium der Verteidigung (Spolkové ministerstvo obrany, Německo) a jiných spolkových ministerstev a rovněž vybraným útvarům podřízeným Spolkovému ministerstvu obrany. Zprávy UdP jsou označeny nejnižším stupněm utajení jako „utajované dokumenty – Vyhrazené“. Odpůrkyně zároveň zveřejňuje souhrnné verze UdP pod názvem „Unterrichtung der Öffentlichkeit“ („informace pro veřejnost“, dále jen „UdÖ“).

10. Navrhovatelka v původním řízení, společnost Medien NRW GmbH (dále jen „Funke Medien“) založená podle německého práva, provozuje internetový zpravodajský portál Westdeutsche Allgemeine Zeitung. Dne 27. září 2012 požádala o právo na přístup ke všem zprávám UdP vydaným v době ode dne 1. září 2001 do dne 26. září 2012. Její žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že zveřejnění dotčených informací by mohlo nepříznivě ovlivnit citlivé bezpečnostní zájmy spolkové armády. Navrhovatelka v původním řízení přesto neznámým způsobem získala velkou část UdP a několik z nich zveřejnila pod názvem „Afghanistan-Papiere“ (dokumenty o Afghánistánu).

11. Spolková republika Německo má za to, že tím společnost Funke Medien porušila její autorská práva k dotčeným zprávám, a podala proto proti ní žalobu na zdržení se jednání, již Landgericht (krajský soud, Německo) vyhověl. Společnost Funke Medien podala odvolání, které odvolací soud zamítl. Společnost Funke Medien následně podala opravný prostředek „Revision“, v němž trvá na svých návrhových žádáních a domáhá se zamítnutí žaloby na zdržení se jednání.

12. Za těchto podmínek se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Ponechávají ustanovení unijního práva, která se týkají výlučného práva autorů děl udělit svolení k rozmnožování jejich děl [čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29] a ke sdělování a zpřístupnění jejich děl veřejnosti [čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29] a rovněž výjimky nebo omezení těchto práv [čl. 5 odst. 2 a 3 směrnice 2001/29], určitý prostor při jejich provedení do vnitrostátního práva?

2) Jakým způsobem je třeba při stanovení působnosti výjimek nebo omezení týkajících se výlučného práva autorů udělit svolení k rozmnožování jejich děl [čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29] a ke sdělování a zpřístupnění jejich děl veřejnosti [čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29], které jsou stanoveny v čl. 5 odst. 2 a 3 směrnice 2001/29, zohlednit základní práva zakotvená v [Listině]?

3) Mohou základní práva na svobodu informací (čl. 11 odst. 1 věta druhá [Listiny]) nebo svobodu sdělovacích prostředků (čl. 11 odst. 2 [Listiny]) odůvodnit výjimky nebo omezení výlučného práva autorů udělit svolení k rozmnožování jejich děl [čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29] a ke sdělování jejich děl veřejnosti, včetně jejich zpřístupnění veřejnosti [čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29], nad rámec výjimek a omezení, které jsou stanoveny v čl. 5 odst. 2 a 3 směrnice 2001/29?“

13. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla Soudnímu dvoru doručena dne 4. srpna 2017. Písemná vyjádření předložily společnost Funke Medien, německá a francouzská vláda, vláda Spojeného království a rovněž Evropská komise. Tytéž zúčastněné byly zastoupeny i na ústním jednání konaném dne 3. července 2018.

Analýza

Přípustnost předběžných otázek

14. Předmětem sporu v původním řízení je skutečnost, že společnost Funke Medien sděluje veřejnosti zprávy UdP, tedy pravidelné informační zprávy o působení spolkové armády v zahraničí, k nimž uplatňuje autorská práva Spolková republika Německo. Přesný obsah dotčených zpráv mi není znám, protože společnosti Funke Medien bylo nařízeno, aby je odstranila ze svých internetových stránek. Nicméně je možné nahlédnout do UdÖ, což je verze zpráv UdP určená pro veřejnost. Na jednání se strany neshodly na tom, jak velký je rozdíl mezi těmito dvěma verzemi: podle německé vlády jsou UdP podstatně obsáhlejší než UdÖ, zatímco společnost Funke Medien tvrdí, že UdP obsahují jen o něco málo informací navíc oproti UdÖ. V každém případě lze z toho, že se společnost Funke Medien rozhodla zveřejnit UdP, které se jí podařilo získat, dovozovat, že mezi oběma verzemi existují rozdíly, pokud jde o informace, které jsou v nich uvedeny. Podle mého názoru lze nicméně předpokládat, že ačkoli jsou informace obsažené v UdP podrobnější, jejich prezentace (jejich vyjádření, abychom použili pojem autorského práva) je v obou případech stejná. S ohledem na podobu zpráv UdÖ je však silně pochybné, že by tyto dokumenty mohly být považovány za díla podléhající ochraně podle autorského práva. Jde totiž o dokumenty čistě informativní povahy, psané zcela neutrálním a běžným stylem, které přesně popisují dotčené události, či se v nich případně uvádí, že nedošlo k žádným událostem, jež by si zasluhovaly pozornost⁴.

4 – Pro ilustraci cituji níže výňatek z poslední UdÖ, jež byla v době vyhotovení tohoto stanoviska k dispozici, a to UdÖ č. 36/18 ze dne 5. září 2018. Na první straně zmíněného dokumentu je zobrazena schematická mapa části světa zahrnující země, v nichž je v různých misích nasazena spolková armáda. Za mapou následuje seznam misí. Poté jsou postupně uvedeny informace o jednotlivých misích, například:

15. Platí přitom obecně uznávaná zásada, že autorským právem nejsou chráněny myšlenky, ale jejich vyjádření. Myšlenky jsou podle klasického pojetí volným statkem⁵, v tom smyslu, že si je nelze přivlastnit prostřednictvím autorského práva, na rozdíl zejména od patentů, které chrání myšlenky, vynálezy a podobně. Autorské právo chrání pouze způsob, jakým jsou myšlenky vyjádřeny v díle. Myšlenky samy o sobě, bez spojení s dílem, lze tudíž volně rozmnožovat a sdělovat.

16. Toto vyloučení myšlenek z autorskoprávní ochrany se vztahuje na informace v „surové“ podobě, tedy nijak nezpracované. Takové informace sice mohou být uvedeny v textové podobě, jedná se však o základní text, který odpovídá pouze na tři zásadní otázky: kdo, co a kdy. Nejsou-li tedy nijak dále obohaceny, je vyjádření takových informací zaměnitelné s informacemi samotnými. Přivlastnění si takového vyjádření z titulu autorského práva by tudíž ve skutečnosti znamenalo přivlastnění si dotčených informací jako takových. Toto vyloučení surových informací z ochrany podle práva autorského bylo stanoveno již v Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl, která byla podepsána v Bernu dne 9. září 1886 (Pařížský akt ze dne 24. července 1971), ve pozměněném znění ze dne 28. září 1979 (dále jen „Bernská úmluva“), která představuje základní nástroj ochrany práv autorů a stanoví v čl. 2 odst. 8, že „[o]chrana podle této úmluvy se nevztahuje na denní zprávy ani na různé skutečnosti, které mají povahu pouhých tiskových informací“⁶.

„Resolute Support (RS)/NATO-Einsatz in Afghanistan

Train-Advise-Assist-Command (TAAC) North/Deutsches Einsatzkontingent

Die Operationsführung der afghanischen Sicherheitskräfte (Afghan National Defence and Security Forces/ANDSF) in der Nordregion konzentrierte sich im Berichtszeitraum auf die Provinz Faryab mit Schwerpunkt im Raum nördlich von Maimanah. Darüber hinaus wurden Operationen in den Provinzen Baghlan, Badakhshan, Kunduz und Takhar durchgeführt. Für den Bereich Kunduz gilt unverändert, dass das seit November 2016 gültige Sicherheitskonzept der ANDSF für das Stadtgebiet Kunduz für weitgehende Sicherheit und Stabilität sorgt.

Im Verantwortungsbereich des TAAC North kam es im Berichtszeitraum zu verschiedenen Angriffen auf Kontroll- und Sicherungsposten der ANDSF.

Deutsche Beteiligung: 1.124 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

[Operace Resolute Support (RS)/Mise NATO v Afghánistánu

Regionální velitelství TAAC (Train, Advise and Assist Command) Sever/německý kontingent

Operace afghánských bezpečnostních sil v oblasti Sever byly ve sledovaném období zaměřeny na provincii Fárjáb a soustředily se zejména na oblast severně od města Majmana. Kromě toho byly prováděny operace v provinciích Baghlán, Badachšán, Kundúz a Tachár. V kundúzké oblasti zajišťuje nadále bezpečnost a stabilitu bezpečnostní koncept, který schválily Afghánské národní bezpečnostní síly ANDSF pro městskou oblast Kundúz v roce 2016.

V oblasti spadající do působnosti regionálního velitelství TAAC Sever došlo ve sledovaném období k řadě útoků na kontrolní a bezpečnostní stanoviště ANDSF.

Německá účast: 1 124 vojáků (ke dni 3. 9. 2018)].

Kosovo Force (KFOR)/NATO-Einsatz im Kosovo

Keine berichtenswerten Ereignisse.

Deutsche Beteiligung: 315 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

[Mnohonárodní mírové síly KFOR/Mise NATO v Kosovu

Nenastala žádná událost, jež by si zasluhovala pozornost.

Německá účast: 315 vojáků (ke dni 3. 9. 2018)].

[...]

5 – Vivant, M., Buguière, J.-M., Droit d'auteur et droits voisins, Dalloz, Paříž, 2016, s. 151.

6 – Evropská unie není smluvní stranou Bernské úmluvy, ale je stranou Smlouvy světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském uzavřené v Ženevě dne 20. prosince 1996, která vstoupila v platnost dne 6. března 2002 a stanoví povinnost signatářů dodržovat články 1 až 12 zmíněné smlouvy (viz rozhodnutí Rady 2000/278/ES ze dne 16. března 2000 o schválení Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském a Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech jménem Evropského společenství, Úř. věst. 2000, L 89, s. 6; Zvl. vyd. 11/33 s. 208). Akty unijního práva týkající se autorského práva tudíž musí být vykládány ve světle zmíněné smlouvy (viz rozsudek ze dne 7. prosince 2006, SGAE, C-306/05, EU:C:2006:764, body 34 a 35).

17. Kromě toho musí být vyjádření také „původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem“⁷, aby mohlo být považováno za „dílo“ ve smyslu autorského práva. Tuto podmínku použitelnosti autorského práva, harmonizovaného v unijním právu zejména směrnicí 2001/29, dovedil Soudní dvůr ze systematiky zmíněné směrnice a ze systematiky Bernské úmluvy. Uvedená podmínka však není novinkou zavedenou unijním právem: je totiž zakotvena ve většině vnitrostátních zákonů o právu autorském, přinejmenším ve státech, kde platí kontinentální právní systém⁸. Je tudíž jistým způsobem součástí právních tradic členských států.

18. V unijním autorském právu je výraz „vlastní duševní výtvoř autora“ základní náležitostí definice autorského díla, které je samo autonomním pojmem unijního práva. Zmíněná definice prošla od vydání rozsudku Infopaq International⁹ v judikatuře Soudního dvora dalším vývojem. Soudní dvůr upřesnil, že o vlastní duševní výtvoř autora se jedná tehdy, když odráží jeho osobnost. Tak je tomu tehdy, když mohl autor při realizaci díla vyjádřit své tvůrčí schopnosti prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody¹⁰. Naopak, pokud je vyjádření uvedených složek dáno jejich technickou funkcí, není kritérium originality splněno, neboť jednotlivé způsoby provedení myšlenky jsou tak omezené, že daná myšlenka i dané vyjádření jsou zaměnitelné. Takové vyjádření autorovi neumožňuje vyjádřit jeho tvůrčího ducha originálně a dospět k výsledku, který by byl vlastním duševním výtvořem tohoto autora¹¹. Při posouzení, zda se jedná o dílo, které může být předmětem ochrany podle práva autorského, se bere v úvahu pouze kritérium vlastního duševního výtvořu autora. Skutečnosti, jako je duševní úsilí a dovednosti vynaložené autorem, tudíž nemohou samy o sobě odůvodňovat ochranu dotčeného předmětu autorským právem, pokud takové úsilí a dovednosti nevykazují žádný prvek originality¹².

19. Použijeme-li výše uvedená kritéria na projednávanou věc, lze mít vážné pochybnosti o tom, že by dotčené dokumenty představovaly díla ve smyslu unijního práva autorského, jak jej vykládá Soudní dvůr. Podle mého názoru totiž není příliš pravděpodobné, že by autoři zmíněných dokumentů, kteří jsou sice neznámí, ale jedná se s největší pravděpodobností o úředníky nebo příslušníky spolkové armády, mohli při jejich vypracovávání postupovat na základě své tvůrčí svobody a tím vyjádřit své tvůrčí schopnosti. Vzhledem k tomu, že jde o dokumenty čistě informativní povahy, psané nevyhnutelně jednoduchým a neutrálním jazykem, je jejich obsah zcela určen informacemi, které jsou v nich obsaženy, a tyto informace a jejich vyjádření jsou tedy zaměnitelné, a je tudíž vyloučena jakákoli originalita. Je sice pravda, že k jejich vypracování je zapotřebí vynaložit určité duševní úsilí a dovednosti, nicméně tyto skutečnosti samy o sobě neodůvodňují jejich ochranu podle práva autorského. Při projednávání této okolnosti na ústním jednání zúčastněné rovněž uvedly, že autorským právem je chráněna i vlastní struktura dotčených dokumentů. Zmíněná struktura však spočívá v pouhém pravidelném uvádění informací o jednotlivých zahraničních misích, na kterých se podílí spolková armáda. Podle mého názoru tedy nevykazuje struktura zpráv o nic větší tvůrčí prvek než jejich obsah.

7 – Rozsudek ze dne 16. července 2009, Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, bod 37).

8 – Tak je tomu zejména v německém právu, kde se v § 2 odst. 2 UrhG stanoví, že „[d]ílem ve smyslu tohoto zákona jsou pouze výsledky vlastní duševní činnosti určité osoby“. Toto pojetí se odráží v pojmu původnosti díla ve francouzském právu [rozsudek plenárního zasedání Cour de cassation (Nejvyšší soud) ze dne 7. března 1986, Babolat v. Pachot, sp. zn. 83-10477, zveřejněný v úředním věstníku], v polském právu [článek 1 odst. 1 ustava o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zákon o právu autorském a právech s ním souvisejících) ze dne 4. února 1994] či ve španělském právu [článek 10 Ley de Propriedad Intellectual (zákon o duševním vlastnictví) ze dne 24. dubna 1996]. V zemích, kde platí anglosaský právní systém, se vychází z odlišného pojetí, které je založeno na výhradě autorského práva (copyright).

9 – Rozsudek ze dne 16. července 2009 (C-5/08, EU:C:2009:465).

10 – Rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, body 88 a 89).

11 – Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Bezpečnostní softwarová asociace (C-393/09, EU:C:2010:816, body 49 a 50).

12 – Rozsudek ze dne 1. března 2012, Football Dataco a další (C-604/10, EU:C:2012:115, bod 33)

20. Pochybnosti o tom, že by dotčené dokumenty bylo možné považovat za díla, která mohou být předmětem ochrany podle práva autorského, byly vyjádřeny i v původním řízení, zejména ze strany společnosti Funke Medien. Podle sdělení předkládajícího soudu soudy nižších stupňů zmíněnou otázku v původním řízení nevyřešily¹³. Předkládající soud má nicméně za to, že není na místě vrátit věc odvolacímu soudu k novému projednání, aby tento bod vyjasnil, protože z odpovědí Soudního dvora na položené předběžné otázky by mohlo vyplynout, že dotčeným dokumentům nelze přiznat ochranu podle práva autorského.

21. Chápu úvahy související s hospodárností řízení. Nicméně v rámci předběžných otázek položených v projednávané věci jsou nastoleny zásadní právní problémy týkající se vztahu mezi autorským právem a základními právy, v jejichž důsledku by mohla být zpochybněna legalita, nebo dokonce platnost autorského práva právě s ohledem na základní práva. Zmíněné problémy vyplývají z velké části z neobvyklé povahy dotčených dokumentů jako předmětů autorského práva v tom smyslu, že jsou čistě informativní povahy, že byly vydány státem a jsou nadále jeho vlastnictvím a že jsou důvěrné povahy. Podle mého názoru by proto bylo přinejmenším žádoucí, aby před otevřením takto zásadních otázek bylo nejprve určeno, zda se na dotčené dokumenty skutečně vztahuje autorské právo a unijní právo obecně.

22. Určení, zda jsou dotčené dokumenty „díly“ ve smyslu autorského práva harmonizovaného v unijním právu, závisí samozřejmě na skutkovém posouzení, které přísluší výhradně vnitrostátním soudům. Mám nicméně za to, že s ohledem na výše uvedené pochybnosti o použitelnosti unijního práva autorského na dotčené dokumenty, které má zřejmě i předkládající soud, by mohl Soudní dvůr zvážit možnost prohlásit v souladu s ustálenou judikaturou, že předběžné otázky položené v projednávané věci jsou nepřípustné, protože jsou v této fázi původního řízení pouze hypotetické, jelikož vycházejí z předpokladu, jehož platnost předkládající soud neověřil¹⁴.

23. Pro případ, že se Soudní dvůr k mému návrhu nepřikloní, přikročím dále k analýze ve věci samé.

Úvodní poznámky ohledně základu předběžných otázek

24. Všechny předběžné otázky položené v projednávané věci se tak či onak týkají problematiky vztahu mezi autorským právem, jak bylo harmonizováno směrnicí 2001/29, a základními právy, zejména svobodou projevu, která je chráněna podle článku 11 Listiny.

25. Předmětem první předběžné otázky, již předkládající soud pokládá v souvislosti s judikaturou Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo), je, zda ustanovení německého práva, kterými byla provedena směrnice 2001/29, musí být vykládána výhradně ve světle základních práv zakotvených v právním řádu Unie, nebo také ve světle základních práv platných na úrovni vnitrostátního ústavního práva.

26. Druhá předběžná otázka se týká způsobu, jakým musí být při výkladu výjimek a omezení autorských práv, které jsou stanoveny ve směrnici 2001/29, zohledněna základní práva. Ačkoli předkládající soud výslovně takto tuto otázku nepoložil, její podstatou je to, zda zmíněné výjimky mohou být s ohledem na základní práva, konkrétně právo na informace, vykládány v tom smyslu, že se vztahují i na užití dokumentů dotčených ve sporu v původním řízení.

13 – Předkládající soud pouze uvádí, že zmíněné dokumenty nejsou a priori vyloučeny z ochrany jako úřední dokumenty na základě § 5 odst. 2 UrhG. Je zjevné, že jde o důvěrné dokumenty, které nejsou určeny pro veřejnost. Nicméně k tomu, aby byl úřední dokument předmětem ochrany podle práva autorského, nestačí, že není z takové ochrany vyloučen podle výše uvedeného ustanovení. Musí kromě toho splňovat kritéria díla ve smyslu autorského práva. Tento aspekt však nebyl v původním řízení objasněn.

14 – Viz zejména rozsudek ze dne 18. prosince 2014, Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti a další (spojené věci C-131/13, C-163/13 a C-164/13, EU:C:2014:2455, body 31 a 39).

27. Konečně, třetí předběžná otázka se týká případné existence jiných výjimek či omezení autorského práva, které nejsou zakotveny v ustanoveních směrnice 2001/29 (ani v jiném unijním právním aktu), ale jsou nezbytné, aby bylo zaručeno respektování základních práv.

28. Stejně tři otázky, formulované velmi obecně, byly vzneseny i v dalších dvou věcech, které jsou v současnosti projednávány před Soudním dvorem na základě žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce předložených tímž předkládajícím soudem¹⁵. Každá ze zmíněných věcí se však týká zcela jiného skutkového stavu a v každé z nich jsou dotčena jiná základní práva. Existuje pravděpodobně neomezené množství skutkových a právních okolností, za kterých by bylo možné položit stejné obecné otázky ohledně vztahu mezi autorským právem a základními právy.

29. Nepovažuji proto za vhodné analyzovat problém předložený ve sporu v původním řízení v takto obecné rovině. Jakákoli příliš obecná odpověď, která by opomíjela konkrétní okolnosti případného střetu mezi autorským právem a některým ze základních práv, by byla podle mého názoru buď příliš zužující, jelikož by neumožňovala v případě potřeby přizpůsobit systém autorského práva, nebo příliš rozšiřující, protože by umožňovala jeho zpochybnění v jakékoli situaci, čímž by tento systém pozbyl veškeré právní jistoty.

30. To platí tím spíše, že samo autorské právo obsahuje mechanismy, jejichž účelem je zajistit respektování základních práv, především svobody projevu, jak podrobněji vysvětluji níže. Obecně by měly být takové mechanismy dostačující, nezpochybňují-li s ohledem na základní práva platnost ustanovení autorského práva samotného. V projednávané věci však nebyla otázka platnosti příslušných ustanovení směrnice 2001/29 vznesena a nepovažuji ani za nutné, aby vznesena byla.

31. Jakékoli vyvažování autorského práva a základních práv přesahující rámec čistého výkladu příslušných ustanovení autorského práva stojí na hraně mezi výkladem a aplikací práva a musí proto být podle mého názoru vždy prováděno ve světle okolností každé jednotlivé věci. Takový přístup, kdy je posuzován každý případ zvlášť, umožňuje nejspravedlivěji uplatnit zásadu proporcionality a vyhnout se tak neodůvodněným zásahům jak do autorských, tak do základních práv.

32. Spor, který je předmětem původního řízení, se týká použití autorského práva v případě, který je z řady pohledů specifický. Zaprvé, jak jsem uvedl výše, předmětem ochrany jsou zde státní dokumenty, které mají čistě informativní povahu. Je tudíž obtížné odlišit dotčené dokumenty, jako předměty autorského práva, od informací, které jsou v nich obsaženy. Zadruhé je nositelem autorského práva stát, a tedy nikoli osoba, které svědčí základní práva, nýbrž osoba povinná respektovat základní práva. Konečně, zatřetí jsou sice v projednávané věci uplatněny mechanismy ochrany podle práva autorského, avšak sledovaným účelem není využití díla, ale zachování důvěrnosti informací, které jsou v něm obsaženy, jak bylo výslovně vysvětleno. Z těchto důvodů mám za to, že pokud by se Soudní dvůr omezil na zodpovězení předběžných otázek ve znění, v jakém je položil předkládající soud, nenabídl by odpovídající řešení problému, který stojí před předkládajícím soudem.

33. Proto navrhuji Soudnímu dvoru, aby za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu, která mu umožní rozhodnout spor projednávaný v původním řízení, přeformuloval předběžné otázky tak, že je bude posuzovat společně a jako základ použije nikoli autorská práva Spolkové republiky Německo, ale svobodu slova, jež svědčí společnosti Funke Medien. Podle mého názoru je totiž skutečnou podstatou otázky položené předkládajícím soudem to, zda musí být článek 11 Listiny vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby se členský stát dovolával svých autorských práv k takovým dokumentům, jako jsou dokumenty dotčené v původním řízení, s cílem omezit svobodu projevu zakotvenou ve zmíněném článku.

15 – Jde o věci C-476/17, Pelham, a C-516/17, Spiegel Online.

Autorská práva a svoboda projevu

34. Podle článku 11 Listiny zahrnuje svoboda projevu a informací v něm stanovená rovněž „svobodu přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky“. V odstavci 2 zmíněného článku je doplněna svoboda sdělovacích prostředků. Stejné právo je zakotveno rovněž v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), v jejímž článku 10 je zakotvena svoboda projevu v totožném znění, jaké je použito v čl. 11 odst. 1 Listiny.

35. Na druhé straně autorské právo harmonizované v unijním právu přiznává autorům výlučné právo udělit svolení k rozmnožování a sdělování jejich děl veřejnosti. Přestože autorské právo nechrání informace či myšlenky obsažené v dílech, ale jejich vyjádření, jak jsem podrobně uvedl výše, je zřejmé, že se může dostávat do střetu se svobodou projevu. Zprvce, sdělování díla chráněného autorským právem spadá samozřejmě také pod svobodu projevu, ať již je dílo sdělováno jeho autorem, se svolením autora nebo bez jeho svolení. Zadruhé, i v případech, kdy autorské dílo není jediným nebo hlavním předmětem sdělení, je někdy obtížné či dokonce nemožné sdělit některé myšlenky, aniž by bylo zároveň sděleno, přinejmenším částečně, autorské dílo jiné osoby. Jako příklad lze uvést recenze uměleckých děl. Autorské právo tím, že vyžaduje předchozí svolení autora (a zároveň mu přiznává právo takové svolení neudělit), nutně omezuje svobodu projevu.

36. Je obecně uznávanou skutečností, že autorské právo samotné obsahuje mechanismy umožňující překonat případné střety mezi základními právy, zejména mezi svobodou projevu a autorskými právy¹⁶.

37. Zprvce, takovým mechanismem je zásada, podle které nejsou autorským právem chráněny myšlenky, ale jejich vyjádření. Takto je chráněna svoboda projevu, pokud jde o rozšiřování a přijímání informací. Zmíněnou zásadou se zabývám výše v části týkající se přípustnosti předběžných otázek¹⁷, a nebudu se k ní proto vracet.

38. Zadruhé, za účelem sladění autorských práv se základními právy byly stanoveny různé výjimky. Na základě takových výjimek je povoleno užití děl v situacích, kdy by mohla být dotčena různá základní práva a svobody, aniž jsou autorům upřena jejich základní práva, tedy respektování jejich vztahu k jimi vytvořeným dílům a možnost svá díla hospodářsky využívat.

39. V unijním právu jsou výjimky z autorských práv harmonizovány, a to zejména v článku 5 směrnice 2001/29. Je pravda, že tyto výjimky jsou nepovinné a členské státy je nemusí ve vnitrostátním právu přijmout. Mám však za to, že jde o záměr unijního normotvůrce poskytnout členským státům co největší volnost při provádění zmíněných výjimek, a nikoli o skutečnou možnost takové výjimky stanovit či nikoli. Autorské právo totiž existovalo v právních systémech členských států dávno předtím, než bylo harmonizováno na úrovni unijního práva směrnicí 2001/29. To byl ostatně důvod, proč k takové harmonizaci došlo¹⁸. Unijní normotvůrce však zjevně nechtěl zasahovat do odlišných tradic a různých formulací zmíněných výjimek, které se postupně vyvinuly v jednotlivých vnitrostátních právních systémech. Tím není nijak dotčena skutečnost, že většina výjimek stanovených v článku 5 směrnice 2001/29 existuje v té či oné podobě ve vnitrostátních právních předpisech o právu autorském všech členských států¹⁹.

16 – Viz zejména Barta, J., Markiewicz, R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varsovie, 2016, s. 635 a násl., a Vivant, M., Buguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paříž, 2016, s. 519 a násl. Viz rovněž například Geiger, C., Izyumenko, E., „Copyright on the human rights trial: redefining the boundaries of exclusivity through freedom of expression“, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, svazek 45 (2014), s. 316 až 342, a Lucas, A., Ginsburg, J. C., „Droit d'auteur, liberté d'expression et libre accès à l'information (étude comparée de droit américain et européen)“, *Revue internationale du droit d'auteur*, svazek 249 (2016), s. 4 až 153.

17 – Viz body 15 a 16 tohoto stanoviska.

18 – Viz body 6 a 7 odůvodnění směrnice 2001/29.

19 – Snad kromě Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, kde – jak jsem zmínil výše – se v souladu s anglosaskou tradicí výhrady autorského práva vyvinul institut *spravedlivého užití*, který působí jako obecné omezení autorských práv a je uplatňován pro každý případ zvlášť.

40. Za normálních okolností lze prostřednictvím vnitřních omezení stanovených autorským právem zajistit soulad základních práv a svobod s výhradními právy autorů na užití svých děl takovým způsobem, který je obecně přijatelný. Nehledě na existenci výše uvedených omezení je nicméně použití autorského práva, stejně jako jakéhokoli jiného souboru právních norem, podmíněno respektováním základních práv, které podléhá soudní kontrole. Pokud by se zjistilo, že existují systémové nedostatky v ochraně určitého základního práva kvůli právu autorskému, byla by tím zpochybněna platnost autorského práva, a vyvstala by tak otázka jeho případné legislativní změny. Mohou nicméně nastat výjimečné situace, kdy musí autorská práva, jež by za jiných okolností mohla zcela legitimně požívat právní a soudní ochrany, ustoupit vyššímu zájmu spojenému s výkonem základního práva nebo základní svobody.

41. Existenci takových externích omezení autorských práv nedávno připomněl Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Ve dvou rozhodnutích²⁰ dospěl ESLP k závěru, že žaloba týkající se ochrany autorských práv signatářského státu EÚLP podléhá kontrole z hlediska souladu takové ochrany se svobodou projevu, která je zaručena článkem 10 EÚLP. V obou výše uvedených věcech ESLP rozhodl, že nebyla porušena svoboda projevu. S ohledem na povahu dotčených sdělení (která sledovala komerční účely) a práv jiných dotčených osob (nositelů autorských práv) dospěl ESLP k závěru, že odpůrcům (to jest signatářským státům EÚLP) přísluší široká posuzovací pravomoc, pokud jde určení, zda je omezení svobody projevu v důsledku uplatnění autorských práv nezbytné v demokratické společnosti.

42. Nicméně za jiných okolností, než jsou okolnosti dotčené v obou výše zmíněných věcech, může mít takové posouzení opačný výsledek, a to zejména v takové situaci, jaká existuje v projednávané věci, kde bylo údajně chráněné dílo sděleno veřejnosti jako příspěvek do debaty vedené v obecném zájmu a dotčeným dílem jsou státní úřední dokumenty, které mají čistě informativní povahu. Navrhují proto Soudnímu dvoru, aby použil obdobné odůvodnění jako Evropský soud pro lidská práva.

43. Tento návrh je o to opodstatněnější, neboť podle čl. 52 odst. 3 Listiny platí, že pokud Listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným EÚLP, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá EÚLP. Článek 11 Listiny odpovídá článku 10 EÚLP²¹. Je pravda, jak uvádí předkládající soud ve své žádosti, že podle Soudního dvora nepředstavuje EÚLP právní nástroj formálně začleněný do unijního právního řádu a přezkum platnosti ustanovení unijního práva i vnitrostátního práva tedy musí být proveden výlučně z hlediska základních práv zaručených Listinou²². To však neznamená, že by při výkladu Listiny za účelem takového přezkumu nemělo být přihlédnuto k Evropské úmluvě o lidských právech, jak ji vykládá Evropský soud pro lidská práva²³. Jinak by totiž čl. 52 odst. 3 Listiny postrádal jakýkoli smysl.

Ochrana autorských práv k dotčeným vojenským zprávám ve světle článku 11 Listiny

44. Podle čl. 51 odst. 1 Listiny jsou ustanovení této Listiny určena členskými státy, pokud uplatňují unijní právo. Je zřejmé, že pokud německé soudy v původním řízení použily ustanovení německého práva, kterými byla provedena směrnice 2001/29, uplatňovaly tím unijní právo. Jejich postup tudíž podléhá ustanovením Listiny a zejména povinnosti respektovat při takovém uplatňování unijního práva svobodu projevu ve smyslu článku 11 Listiny, jež svědčí společnosti Funke Medien. Na základě řady okolností projednávané věci lze dospět k závěru, že ochrana dotčených dokumentů podle autorského práva by byla v rozporu se zmíněným článkem Listiny.

20 – Rozsudek ESLP ze dne 10. ledna 2013, Ashby Donald a další v. Francie (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908), a rozhodnutí ESLP ze dne 19. února 2013, Fredrik Neij a Peter Sunde Kolmisoppi v. Švédsko (CE:ECHR:2013:0219DEC004039712).

21 – Viz vysvětlující poznámku k článku 52 Listiny.

22 – Viz rozsudky ze dne 15. února 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, body 45 a 46 a citovaná judikatura), a ze dne 5. dubna 2017, Orsi a Baldetti (spojené věci C-217/15 a C-350/15, EU:C:2017:264, bod 15).

23 – Jak ostatně konstatoval i Soudní dvůr, viz rozsudky ze dne 5. října 2010, McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 53), a ze dne 22. prosince 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811, bod 35).

Možná omezení svobody slova

45. Podle mého názoru je nepochybné, že zveřejnění takových dokumentů, jako jsou dokumenty dotčené ve sporu v původním řízení, je součástí svobody projevu²⁴. Mám rovněž za to, že autorská práva, jež namítá Spolková republika Německo, svobodu projevu jednoznačně omezují²⁵. Zmíněné skutečnosti není třeba podrobněji rozebírat. Takové omezení svobody projevu není absolutně zakázáno. Jak EÚLP ve svém čl. 10 odst. 2, tak Listina ve svém čl. 52 odst. 1 stanoví důvody, pro které může být omezena svoboda projevu, a podmínky, jež musí taková omezení splňovat.

46. Nebudu se zabývat případnou předností důvodů stanovených v EÚLP před důvody stanovenými v Listině, pokud jde o omezení svobod chráněných obdobným způsobem oběma zmíněnými akty²⁶. Navrhuji naopak, aby byly považovány za rovnocenné, což podle mého názoru lépe splňuje požadavek stanovený v čl. 52 odst. 3 Listiny, který stanoví, že odpovídající práva zakotvená v obou zmíněných aktech mají mít stejný smysl a rozsah.

47. Pokud jde o omezení svobody projevu v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, je podle mého názoru nejvíce zjevným důvodem pro takové omezení zabránění úniku důvěrných informací ve spojení se zájmy národní bezpečnosti. Zmíněné dva důvody pro omezení svobody projevu jsou výslovně stanoveny v čl. 10 odst. 2 EÚLP.

48. Listina neobsahuje takto výslovné ustanovení: v čl. 52 odst. 1 se hovoří pouze obecně o „cíl[ech] obecného zájmu, které uznává Unie“. Nicméně podle vysvětlující poznámky k článku 52 Listiny zahrnují takové obecné zájmy uznávané Unií jak cíle uvedené v článku 3 Smlouvy o Evropské unii, tak další zájmy členských států, které je Unie povinna respektovat. V uvedené poznámce je zejména výslovně zmíněn článek 346 SFEU, který stanoví, že „členský stát není povinen poskytovat údaje, jejichž zpřístupnění podle jeho názoru odporuje podstatným zájmům jeho bezpečnosti“. Ochrana národní bezpečnosti je rovněž uvedena jako jedna ze „základní[ch] funkcí států“, jež musí Unie respektovat podle čl. 4 odst. 2 SEU.

49. Z výše uvedeného vyplývá, že ochrana důvěrnosti určitých informací za účelem ochrany národní bezpečnosti představuje legitimní důvod pro omezení svobody projevu jak ve vztahu k EÚLP, tak ve vztahu k Listině. Předmětem sporu v původním řízení je však ochrana dotčených dokumentů nikoli jako důvěrných informací, ale jako předmětů autorského práva. Zástupce německé vlády totiž na ústním jednání výslovně uvedl, že i když jediným cílem žaloby proti společnosti Funke Medien je ochrana důvěrných informací obsažených v dotčených dokumentech, není podle názoru Spolkové republiky Německo míra nebezpečí spojená s jejich zveřejněním natolik vysoká, aby odůvodňovala zásah do svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků. Dotčený členský stát proto nezažádal trestní stíhání pro sdělení důvěrných informací, ale místo toho uplatnil „neobvyklý“ právní prostředek, a to ochranu svých autorských práv ke zmíněným dokumentům.

50. Je tudíž třeba určit, zda může být ochrana jeho autorských práv důvodem pro omezení svobody projevu ve světle článku 10 EÚLP a článku 11 Listiny.

24 – Viz zejména rozsudek ESLP ze dne 19. ledna 2016, Görmüş a další v. Turecko (CE:ECHR:2016:0119JUD004908507, bod 32).

25 – Viz rozsudek ESLP ze dne 10. ledna 2013, Ashby Donald a další v. Francie (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, bod 34).

26 – Podrobnou analýzu této problematiky provedl Peers, S., v Peers, S., a další (ed.), *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*, Hart Publishing, Oxford, 2014, s. 1515 až 1521.

Autorská práva státu k vojenským zprávám jako důvod pro omezení svobody projevu

51. Za normálních okolností nepředstavuje výkon autorských práv, jako subjektivních práv, žádný obecný zájem. Nositel, který vykonává svá autorská práva, nejedná v obecném zájmu, ale ve svém osobním zájmu. Autorské právo nicméně může odůvodňovat omezení základních práv, jako je svoboda projevu, a to z titulu ochrany práv druhého, což je důvod pro omezení stanovený jak v čl. 10 odst. 2 EÚLP, tak v čl. 52 odst. 1 Listiny²⁷.

52. Takovými právy druhého, či právy jiných, se rozumí především práva a svobody zaručené EÚLP a Listinou. Pokud dojde k takovému střetu různých základních práv, je třeba přistoupit k jejich vyvažování²⁸. Autorská práva, jako práva duševního vlastnictví, jsou pro účely výše uvedené ochrany obdobná právu na vlastnictví, které je zaručeno článkem 1 Dodatkového protokolu k EÚLP a článkem 17 Listiny²⁹. Soudní dvůr v několika případech uznal potřebu zajistit spravedlivou rovnováhu mezi právy duševního vlastnictví, včetně autorských práv, na straně jedné a jinými základními právy zaručenými Listinou na straně druhé³⁰.

53. Podle mého názoru však nejsou zmíněné úvahy použitelné na zvláštní situaci, kdy je nositelem autorských práv stát, jako je tomu v projednávané věci. Členské státy, jako signatáři EÚLP, nepoživají ochrany základních práv, ale naopak jsou ve vztahu k nim povinnými osobami. Mají povinnost respektovat a chránit základní práva, a to nikoli ve svůj prospěch, ale ve prospěch jednotlivců. Před kým by ostatně měly státy svá práva chránit? Samozřejmě ne před sebou samými, ale před jednotlivci. Takový postup by byl v rozporu se samotnou logikou základních práv, jak jsou pojmána již od přijetí Deklarace práv člověka a občana v roce 1789, která spočívá v ochraně jednotlivců proti státní moci, a nikoli v ochraně státní moci před jednotlivci.

54. Samozřejmě tím nechci říci, že by státům nepřislušelo občanskoprávní právo na vlastnictví, včetně duševního vlastnictví. Státy však nemohou namítat základní právo na vlastnictví za účelem omezení jiného základního práva zaručeného EÚLP či Listinou.

55. I kdybychom ostatně předpokládali, že práva druhého, či práva jiných, zmíněná v čl. 10 odst. 2 EÚLP a v čl. 52 odst. 1 Listiny, jejichž ochrana může být důvodem pro omezení svobody projevu, zahrnují nejen práva chráněná výše uvedenými akty, ale rovněž jiná práva, nemohlo by být ani takové odůvodnění založeno na právech státu jako takového, a to ze stejných důvodů, jaké jsem uvedl výše. Pokud by totiž mohl stát namítat vlastní práva, vyjma oprávněného zájmu, za účelem omezení základních práv, pozbyla by tím základní práva jakéhokoli účinku.

56. To znamená, že jediným důvodem, pro který může stát omezit některé ze základních práv zaručených EÚLP nebo Listinou, je obecný zájem. Jak jsem však uvedl výše, v projednávané věci dospěla Spolková republika Německo k závěru, že případné stíhání společnosti Funke Medien za zveřejnění dokumentů dotčených v původním řízení by představovalo nepřiměřené omezení svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků s ohledem na obecný zájem spočívající v ochraně důvěrnosti zmíněných dokumentů. Za takových okolností se nemůže členský stát místo obecného zájmu dovolávat svých autorských práv.

27 – Přesněji řečeno, v Listině se hovoří o ochraně „práv a svobod druhého“, zatímco v EÚLP pouze o ochraně „práv jiných“. Mám však za to, že oba zmíněné výrazy jsou rovnocenné.

28 – V tomto smyslu viz rozsudek ESLP ze dne 10. ledna 2013, Ashby Donald a další v. Francie (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, bod 40). Viz rovněž Peers, S., op.cit., s. 1475.

29 – Duševní vlastnictví je dokonce výslovně zmíněno v čl. 17 odst. 2 Listiny.

30 – Viz například nedávný rozsudek ze dne 15. září 2016, Mc Fadden (C-484/14, EU:C:2016:689, body 82 až 84).

57. I kdybychom tento problém překonali například úvahou, že ochrana autorských práv státu představuje obecný zájem, což je podle mne sporné, jak čl. 10 odst. 2 EÚLP, tak i čl. 52 odst. 1 Listiny vyžadují, aby bylo omezení svobody projevu nezbytné³¹. Mám za to, že tato podmínka není v projednávané věci splněna.

Nezbytnost ochrany autorských práv k dotčeným vojenským zprávám

58. Autorská práva sledují dva cíle. Prvním je ochrana osobního vztahu, který spojuje autora s jeho dílem jakožto jeho duševnímu výtvořem, a je tedy jistým způsobem vyjádření jeho osobnosti. Jde v zásadě o oblast osobnostních práv. Druhým cílem je umožnit autorům, aby mohli svá díla hospodářsky využívat a získat tak odměnu za své tvůrčí úsilí. Jde o oblast majetkových práv, která jsou harmonizována na úrovni unijního práva. Omezení svobody projevu z titulu autorských práv lze tudíž považovat za nezbytné, pouze pokud odpovídá alespoň jednomu ze dvou zmíněných cílů. Mám za to, že autorskoprávní ochrana takových vojenských zpráv, jako jsou zprávy dotčené v původním řízení, neodpovídá ani jednomu z nich.

59. Zaprvé, pokud jde o ochranu osobního vztahu autora k jeho dílu, je třeba poznamenat, že i kdyby Spolková republika Německo byla na základě nějaké právní domněnky nositelem autorských práv k dotčeným dokumentům, v žádném případě není, ze zjevných důvodů, jejich autorem. Skutečný zpravodaj, nebo spíše zpravodajové, jsou zcela anonymní, dotčené dokumenty byly vypracovávány průběžně a musely projít kontrolou ze strany nadřízených osob, stejně jako každý úřední dokument. Zpravodajové nevypracovávají dotčené dokumenty, nebo jejich části, jako výsledek své osobní tvůrčí činnosti, ale v rámci plnění svých profesních povinností v postavení úředníků nebo příslušníků armády³². Neexistuje tedy skutečný autor dotčených děl v pravém slova smyslu, který tomuto pojmu přiřkládá autorské právo, a nelze tudíž hovořit ani o ochraně vztahu autora k jeho dílu.

60. Je pravda, jak potvrzuje bod 19 odůvodnění směrnice 2001/29, že osobnostní práva nespádají do její působnosti, a ostatně ani do působnosti unijního práva obecně. Nicméně autorská práva, jak osobnostní, tak majetková, mají svůj původ a své odůvodnění ve zvláštním vztahu, který existuje mezi autorem a jeho dílem. Není-li tedy autora, není ani autorských práv, ať již osobnostních, nebo majetkových.

61. Zadruhé, pokud jde o hospodářské využívání, bylo zjištěno, že jediným cílem žaloby podané Spolkovou republikou Německo v původním řízení byla ochrana důvěrnosti nikoli dotčených dokumentů jako celku, jejichž verze je zveřejňována v podobě UdÖ, ale pouze některých informací, které jsou považovány za citlivé. Takový cíl však stojí zcela mimo rámec cílů sledovaných autorským právem. Autorské právo tak bylo využito pouze jako nástroj ke sledování cílů, které jsou mu zcela cizí.

62. Spolková republika Německo dospěla k závěru, že zájem na ochraně dotčených dokumentů jako důvěrných informací neodůvodňuje omezení svobody projevu spojené s takovou ochranou, a proto se rozhodla dosáhnout stejného výsledku tím, že se dovolává svých autorských práv ke zmíněným dokumentům, přestože autorské právo sleduje zcela jiné cíle, a v projednávané věci nebylo dokonce ani určeno, že dané dokumenty vůbec jsou autorskými díly.

63. Takový postup považuji za nepřijatelný.

31 – V Úmluvě je doplněno „v demokratické společnosti“, což se v Listině pravděpodobně považuje za samozřejmé. Nezabývám se v této souvislosti požadavkem, že taková omezení musí být stanovena zákonem, jelikož autorská práva nepochybně zákonem stanovena jsou.

32 – Viz rovněž mé poznámky ohledně kvality zmíněných dokumentů jako autorských děl, jež uvádím v části tohoto stanoviska věnované přípustnosti předběžných otázek.

64. Omezení svobody projevu, které by bylo spojeno s ochranou dotčených dokumentů podle autorského práva, nejenže není nezbytné v demokratické společnosti, ale dokonce by pro ni bylo vysoce škodlivé. Jednou z nejdůležitějších funkcí svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků, která je její součástí a je výslovně upravena v čl. 11 odst. 2 Listiny, je kontrola veřejné moci ze strany občanů, což je nezbytný prvek každé demokratické společnosti. Takovou kontrolu lze vykonávat mimo jiné zveřejňováním určitých informací či dokumentů, jejichž obsah či dokonce samotnou existenci (případně neexistenci) by chtěla veřejná moc utajit. Některé informace samozřejmě musí zůstat utajeny dokonce i v demokratické společnosti, pokud by jejich sdělením byly ohroženy základní zájmy státu a tím i samotné demokratické společnosti. Takové informace musí být proto utajeny a chráněny podle postupů zavedených za tímto účelem, jejichž uplatňování podléhá soudní kontrole. Avšak mimo výše uvedené postupy, nebo v případě, že se stát sám vzdá možnosti jejich použití, nelze připustit, aby se mohl dovolávat svých autorských práv k jakémukoli dokumentu ve snaze zabránit výkonu kontroly nad svým jednáním.

Závěry týkající se této části

65. Shrnu-li výše uvedené, případná ochrana dokumentů dotčených v původním řízení nespadá do působnosti základního práva na duševní vlastnictví, a musí být proto posuzována výhradně jako omezení svobody projevu, která je upravena v článku 11 Listiny. Takové omezení však není nezbytné a ve skutečnosti neodpovídá cílům obecného zájmu ani potřebě ochrany práv druhého ve smyslu jejího čl. 52 odst. 1.

66. Navrhuji proto Soudnímu dvoru, aby na položené předběžné otázky, pokud se je rozhodne posoudit ve věci samé, odpověděl tak, že článek 11 Listiny ve spojení s jejím čl. 52 odst. 1 musí být vykládány v tom smyslu, že členský stát se nemůže dovolávat svých autorských práv vyplývajících z čl. 2 písm. a) a čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 s cílem zabránit tomu, aby byly v rámci diskuse týkající se otázek veřejného zájmu sděleny veřejnosti důvěrné dokumenty, které pocházejí od něj samotného. Takovým výkladem není dotčena možnost dotčeného členského státu uplatnit v souladu s unijním právem jiná ustanovení svého vnitrostátního práva, zejména ustanovení upravující ochranu důvěrných informací.

Předběžné otázky

67. Jak jsem zmínil v úvodních poznámkách, navrhuji Soudnímu dvoru, aby položené předběžné otázky přeformuloval a na takto vytvořeném základě posoudil použitelnost autorského práva harmonizovaného v unijním právu na dokumenty dotčené v původním řízení ve světle svobody projevu. Takové posouzení a řešení z něj vyplývající mají přednost před předběžnými otázkami ve znění, v jakém je položil předkládající soud.

68. První předběžná otázka se týká prostoru pro uvážení, který mají členské státy při provádění směrnice 2001/29. Předkládající soud ve své žádosti vysvětluje, že tato otázka vyvstala v souvislosti s judikaturou Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud). Podle zmíněné judikatury platí, že pokud členským státům přísluší prostor pro uvážení při uplatňování unijního práva, musí být jeho uplatňování posuzováno ve světle základních práv zakotvených v německé ústavě, kdežto pokud takový prostor nemají, musí jako referenční rámec použít výhradně Listinu. Podle předkládajícího soudu vytvořil Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud) zmíněnou judikaturu na základě judikatury Soudního dvora³³. Odpověď, již navrhuji, však vyplývá v plném rozsahu ze vztahu mezi ustanoveními unijního práva, konkrétně ze vztahu mezi směrnicí 2001/29 a ustanoveními Listiny, aniž by bylo nutné analyzovat prostor členských států pro uvážení.

33 – Zejména rozsudek ze dne 26. února 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 29).

69. Předmětem druhé předběžné otázky položené předkládajícím soudem je, zda při výkladu výjimek z autorských práv stanovených v článku 5 směrnice 2001/29 je možné (případně nutné) přihlížet ke svobodě projevu. Je pravda, že zohlednění této svobody doporučil Soudní dvůr v rozsudku Deckmyn a Vrijheidsfonds³⁴. Situace ve zmíněné věci však byla jiná než situace v projednávané věci. Řešení použité ve věci, ve které byl vydán rozsudek Deckmyn a Vrijheidsfonds, totiž vycházelo z domněnky, že dotčená výjimka (týkající se parodie), je za daných okolností použitelná³⁵. Otázka zněla, zda je možné dotčenou výjimku nepoužít, pokud by bylo její použití v rozporu s legitimními zájmy dotčených nositelů autorských práv³⁶.

70. V projednávané věci předkládající soud zřejmě navrhuje široký výklad působnosti výjimek, jež by mohly být použitelné, a podmínek jejich použití, a to s ohledem na svobodu projevu. Podle mého názoru však za takových zvláštních okolností, jako jsou okolnosti dotčené v původním řízení, musí být ochrana podle autorského práva odmítnuta, nehledě na případnou použitelnost některé z výjimek.

71. Ve třetí předběžné otázce se předkládající soud Soudního dvora táže, zda je z důvodu ochrany svobody projevu možné použít i jiné výjimky či omezení autorských práv, než jsou výjimky a omezení stanovené ve směrnici 2001/29. Mohlo by se zdát, že mnou navrhovaná odpověď svědčí ve prospěch řešení navrhovaného ve zmíněné předběžné otázce. Mezi přístupem prosazovaným předkládajícím soudem a přístupem, který navrhuji v tomto stanovisku, je však zásadní rozdíl. Upřednostnit svobodu slova na úkor autorských práv v konkrétní a velmi specifické situaci je totiž něco jiného než začlenit do harmonizovaného systému autorského práva kromě norem platného unijního práva upravujících dotčenou oblast další výjimky a omezení, které by byly vzhledem ke své povaze obecně použitelné.

72. Z těchto důvodů navrhuji Soudnímu dvoru, aby upustil od podrobného posouzení jednotlivých předběžných otázek. Kromě toho, jak jsem uvedl výše, byly stejné otázky položeny ve dvou dalších věcech, takže Soudní dvůr bude mít příležitost na ně odpovědět. Zmíněné dvě věci se týkají obvyklých okolností, za kterých je uplatňováno autorské právo, a posouzení zmíněných otázek proto bude v souvislosti s nimi užitečné.

Závěry

73. S ohledem na výše uvedené navrhuji Soudnímu dvoru, aby buď prohlásil předběžné otázky položené ze strany Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) v projednávané věci za nepřípustné, nebo na položené otázky odpověděl takto:

„Článek 11 Listiny základních práv Evropské unie ve spojení s jejím čl. 52 odst. 1 musí být vykládány v tom smyslu, že členský stát se nemůže dovolávat svých autorských práv vyplývajících z čl. 2 písm. a) a čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti s cílem zabránit tomu, aby byly v rámci diskuse týkající se otázek veřejného zájmu sděleny veřejnosti důvěrné dokumenty, které pocházejí od něj samotného. Takovým výkladem není dotčena možnost dotčeného členského státu uplatnit v souladu s unijním právem jiná ustanovení svého vnitrostátního práva, zejména ustanovení upravující ochranu důvěrných informací.“

34 – Rozsudek ze dne 3. září 2014 (C-201/13, EU:C:2014:2132, bod 2 druhý pododstavec výrokové části).

35 – „[Z]a předpokladu, že kresba dotčená ve věci v původním řízení naplňuje uvedené podstatné znaky parodie [...]“ (rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132, bod 2 třetí pododstavec výrokové části).

36 – Rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132, body 30 až 32).